

۲ - دوم سبب ثقیل (مایه سنگین) مانند: درسر ، بر (دو متحرك)

۳ - سوم سبب متوسط (مایه میانه) مانند: یار ، یور ، شیر ، است ، بست

(یک متحرك دو ساکن)

ب - او تاد (پایه ها) که سه نوع است :

۴ - اول وتد مجموع یا مقرون (پایه بهم بسته) مانند: مکر ، نکر ، اگر

دو متحرك يك ساکن

۵ - دوم وتد مفروق (پایه گسیخته) مانند: چشم ، رخت ، پای (اول و سوم

متحرك دوم ساکن)

۶ - سوم وتد کثرت (پسایه بسیار) مانند: جهان ، نماز ، دراز دو متحرك

دو ساکن

ج - فاصله (میانه) که سه نوع است :

۷ - اول فاصله صغری (میانه کوچک) مانند: چمنم ، قلمم ، گذری (سه متحرك

يك ساکن)

۸ - دوم فاصله کبری (میانه بزرگ) مانند: بزشمش ، بیرمش ، بخرمش

چهار متحرك و يك ساکن

۹ - سوم فاصله عظمی (میانه بزرگتر) مانند: سردر او پنج متحرك و يك

ساکن)

و پنج گونه دیگر نیز بنظر میرسد که در کتب قدما ذکر نشده .

اول - مایه بایسته مانند: لب ، ک (هاء غیر ملفوظ برای نشان دادن حرکت

ماقبل باین حروف اضافه شود)

ه ، چنین ، چو ، دو ، چه ، سه ، که ، او و هاء ، آخر آنها غیر ملفوظ است

دوم - پیوسته مانند: ایست ، بیست (يك متحرك و سه ساکن)

سوم - بهم پیوسته مانند: گریست - دو یست (دو متحرك و سه ساکن)

چهارم - در هم پیوسته مانند: بگریست - نگریست (سه متحرك و سه ساکن)

پنجم - در هم پیوسته تر مانند: بنگریست (چهار متحرك و سه ساکن)

و هیچ سخن پارسی نباشد که خالی از این چهارده گونه باشد .
از این چهارده قسم بنظر نگارنده هفت قسم از تقسیم بندی قدماء بشرح زیر

مرکب است

- ۱- قسم دویم - مایه سنگین مرکب است از دو پایه بایسته
- ۲- قسم چهارم - و تد مجموع (پایه بهم بسته) ترکیبی است از یک مایه بایسته و یک مایه سبک
- ۳- قسم پنجم - و تد مفروق (پایه گسیخته) ترکیبی است از یک مایه سبک و یک مایه بایسته
- ۴- قسم ششم - و تد کثرت (پایه بسیار) ترکیبی است از یک مایه بایسته و یک مایه میانه

- ۵- قسم هفتم - فاصله کوچک ترکیبی است از دو مایه بایسته و یک مایه سبک
 - ۶- قسم هشتم - فاصله کبری ترکیبی است از سه مایه بایسته و یک مایه سبک
 - ۷- قسم نهم - فاصله عظمی ترکیبی است از چهار مایه بایسته و یک مایه سبک
- پس فقط از نه قسم مذکور در کتب قدیم آنچه اصلی و اساسی است دو مایه بسیط بدست می آید که یکی مایه سبک و دیگری مایه میانه است . و از پنج قسم جدید نیز سه قسم آن بشرح زیر : مرکب است

- ۱- قسم سوم - بهم پیوسته مانند : گریست ترکیبی است از یک مایه بایسته و یک بهم پیوسته
- ۲- قسم چهارم - در هم پیوسته مانند نگر یست ترکیبی است از دو مایه بایسته و یک پیوسته

- ۳- قسم پنجم - در هم پیوسته تر مانند : بنگریست ترکیبی است از سه مایه بایسته و یک پیوسته

علیهذا - در واقع چهار قسم (بسیط) زیر فقط مایه سخن میباشد .

- ۱- مایه بایسته مانند : (ك) مکسوره بدون در نظر گرفتن هاء زائیده شده از حرکت ماقبل

۲- مایه سبک مانند : « سر » ، « بر »

۳- مایه میانه مانند : « یار » ، « پور » ، شیر